

Дудко І.Д.*

доктор політичних наук, професор,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
Київ, Україна. idudko@hotmail.com

КОНГРЕС vs Д.ТРАМП **(до питання про автономність президента** **у сфері зовнішньої політики США)**

Анотація. Аналізуються у співвідношенні повноваження президента і конгресу у сфері зовнішньої політики США. Стверджується, що, попри провідну роль президентської адміністрації у формуванні зовнішньополітичної стратегії країни, конгрес в змозі впливати на процес підготовки й реалізації рішень по ряду важливих напрямів, а за цим — через систему стримувань і противаг — урівноважувати позиції акторів щодо напрямів і шляхів реалізації зовнішньої політики Сполучених Штатів. Зазначені принципи функціонування американської політичної системи набувають особливої ролі у зв'язку із ситуацією невизначеності підходів до зовнішньої політики США після обрання президентом Д.Трампа. Мовиться про надзвичайно широкі повноваження президента у сфері зовнішньої політики, з одного боку, а з іншого — егоцентризм позиції Д.Трампа з тенденцією до авторитарних форм правління, проблематичність оголошених новою адміністрацією як економічних, так і безпекових орієнтирів. Показовим є посилення активності протидіючих до виконавчої влади заходів конгресу майже по всім напрямам конституційно закріплених за ним повноважень — тенденції, що запобігатиме авторитарності керівництва як виклику демократичним основам функціонування США.

Ключові слова: конгрес, президент Д.Трамп, зовнішньополітичний процес, система стримувань і противаг.

Аннотация. Анализируются в соотношении полномочия президента и конгресса в сфере внешней политики США. Утверждается, что, вопреки ведущей роли президентской администрации в формировании внешнеполитической стратегии страны, конгресс в состоянии влиять на процесс подготовки и реализации решений по ряду важных направлений, а за этим — посредством системы сдержек и противовесов — уравнивать позиции акторов в отношении направлений и путей реализации внешней политики Соединенных Штатов. Отмеченные принципы функционирования американской политической системы приобретают особую роль в связи с ситуацией неопределенности подходов к внешней политике США после избрания президентом Д.Трампа. Речь идет о чрезвычайно широких полномочиях президента в сфере внешней политики, с одной стороны, а с другой — эгоцентризме позиции Д.Трампа с тенденцией к авторитарным формам правления, проблематичности анонсированных новоизбранной администрацией как экономических ориентиров, так и ориентиров в сфере безопасности. Показательным является усиление активности противодействующих по отношению к исполнительной власти мероприятий конгресса практически по всем направлениям конституционно закрепленных за ним полномочий — тенденции, направленной на предотвращение авторитарности руководства как вызова демократическим основам функционирования США.

Ключевые слова: конгресс, президент Д.Трамп, внешнеполитический процесс, система сдержек и противовесов.

Abstract. It is analyzed in correlation the authorities of President and Congress in the sphere of foreign policy of the USA. It is stated that (notwithstanding leading role of presidential administration in forming foreign policy strategy of the state) Congress is able to influence the process of making and realization of decisions upon a number of

* Dudko I.D., Doctor of Political sciences. Professor, Kyiv National Economic University named after Vadim Henman, Kyiv, Ukraine. idudko@hotmail.com

Congress vs D.Trump (to the question of autonomy of President in the sphere of foreign policy of the USA)

important directions and owing to this — by the system of checks and balances — to equalize the positions of actors upon the orientations and the ways of realization of the US foreign policy. Noted principles of American political system functioning have been acquiring a special role regarding situation of uncertainty upon approaches to the USA foreign policy after election D.Trump as President. It is said about extremely extensive authorities of President in the sphere of foreign policy, from the one side, and from the other — egocentrism of the position of D.Trump with the tendency to authoritarian form of governing, problematic character of announced by newly elected administration economic, as well as security orientations. It is extremely significant factor dealt with strengthening of the opposing to executive power measures of the Congress upon almost all directions of its constitutional commissions — tendency which will avoid authoritarianism of governing as a challenge to democratic foundations of functioning of the USA.

Key words: Congress, President D.Trump, foreign policy process, system of checks and balances.

Постановка проблеми. Обрання Д.Трампа Президентом США викликало занепокоєння не тільки серед низки європейських політиків, експертів, а й значної частини самих американців, що, будучи прихильниками іншого кандидата на посаду Президента, сподівались бачити зовсім іншу (з точки зору політичних орієнтирів і моральних якостей) персону в якості першої особи країни. Причинами зазначеного вважається:

непередбачуваність дій Д. Трампа на посаді Президента з урахуванням заяв і коментарів першої особи Сполучених Штатів щодо можливих напрямів внутрішньої і зовнішньої політики як під час передвиборчої кампанії, так і після проведення інавгураційних заходів в США;

сумнівність моральної поведінки кандидата (після інавгурації — Президента США) з точки зору уявлень про ціннісні орієнтири американських лідерів

невизначеність перспектив розвитку американського суспільства і навіть світ-системи з погляду обмеженості політичного досвіду Д.Трампа.

Побоювання щодо зовнішньополітичного курсу США повною мірою можуть стосуватись й України з погляду заяв Трампа про Крим (його приналежність до Росії), необхідність налагодження (через зняття санкцій) відносин США з Росією, відсутність, нібито, інтересу США до України тощо... [1]. Оцінюючи подібні заяви, українські деякі коментатори і політики часто-густо сприймали їх як такі, що мають відноситись переважно до передвиборчої риторики і не можуть характеризувати реальні підходи майбутньої республіканської адміністрації до реалізації зовнішньої політики США, зокрема, щодо України і Росії. Серед аргументів:

сформована протягом останніх років тенденція на підтримку України з боку Конгресу США і, в цьому відношенні, залежність Президента США від законодавчого органу країни;

наявність прихильників України не тільки серед демократів, а й відомих політиків-республіканців та ймовірність «спрацювання» відносин по лінії партія — республіканців — лідер республіканців;

залежність американських адміністрацій (Президентів) від традицій зовнішньої політики США з такими її ціннісними орієнтирами, як підтримка демократії за кордоном, осуд агресії (у даному випадку Росії) з точки зору порушення міжнародного права та сформованої світ-системи, стримування тенденцій на формування іншого (окрім США) глобального лідера (з урахуванням Росії) — нового силового центру... тощо

Зазначені висновки заслуговують на увагу при тому, що до сфери аналізу мають бути залучені й деякі додаткові фактори, зокрема, щодо можливостей (реальних повноважень) особи на посаді Президента (поєднано або всупереч інших впливових акторів американського політичного процесу, і насамперед Конгресу) в реалізації заявленої політики. Визначення ступеня автономності Президента США у сфері зовнішньої політики відповідно до особи Д.Трампа набуває особливого значення в аспекті визначення ступеня імовірності або неімовірності реалізації тих політичних заяв, що ідуть всупереч сталим за останні роки тенденціям зовнішньої політики Сполучених Штатів. Останнє, своєю чергою, стосується й української тематики з погляду взаємопов'язаності на сьогодні світових і регіональних безпекових проблем із залученням до них, України, Росії, США.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема повноважень Президента, як і інших впливових акторів американського зовнішньополітичного механізму — Конгресу, зовнішньополітичної бюрократії — серед найбільш активно досліджуваних в американській політичній науці. У різні часи ними займалися такі видатні теоретики американської зовнішньої політики, як Г. Моргентау, Р. Осгуд, А. Волферз, Р. Арон, Дж. Розенау, А. Шлезингер Ст. Краснер, А. Джордж, С. Браун, інші; за постбіполярні часи — С. Крабб, П. Холт, Т. Каротерс, Ф. Гартманн, Р. Вендзел, Р. Хілсман, Р. Шпітсер, А. Шенк, Дж. Розаті, С. Твінг, Р. Ньюстадт, Б.Мірофф. М. Клер, В. Вест, У. Редфорд. Ч. Кеглі, Ю. Віткоф, С. Кернелл. Дж. Джекобсон і багато інших. Серед вітчизняних дослідників до розробок проблем зовнішньополітичного механізму США звертались Є. Камінський, О. Потехін, А. Дашкевич, Б. Гончар, А. Худолій, О. Шевчук, І. Дудко, що, поєднано із наробками зарубіжних вчених, формує ґрунтовну дослідницьку базу для аналізу тенденцій реалізації повноважень Президента і Конгресу США у сфері зовнішньої політики. Втім означена тема не може вважатись абсолютно дослідженою з урахуванням нових тенденцій в системі управлінського забезпечення зовнішньої політики США. Мова іде, насамперед, про президентство Д.Трампа з відверто егоцентричними позиціями голови держави по відношенню до інших впливових акторів зовнішньополітичного механізму Сполучених Штатів. Осмислення даного явища з урахуванням як аналітичних, так і публіцистичних джерел додає до сформованих уявлень про процес формування зовнішньої політики США, її можливої конкретизації порівняно зі сталими напрямками і шляхами реалізації.

Мета статті — проаналізувати у співвідношенні повноваження Президента і Конгресу у сфері зовнішньої політики, визначити ступінь можливої автономності Д.Трампа на посаді президента з погляду стримувань і противаг як демократичного принципу функціонування політичного механізму США.

Основні результати дослідження. Вступивши до Білого Дому в якості Президента, Д.Трамп отримав надзвичайні повноваження, обсяг яких у сфері зовнішньої політики перевищує повноваження будь-якого іншого актора американського політичного процесу, включаючи зовнішньополітичну бюрократію і навіть Конгрес США.

Хоча батьки засновки американської Конституції прагнули врівноважити повноваження Президента і Конгресу у сфері зовнішньої політики — (при певному навіть переважанні ролі Конгресу як колективного органу по відношенню

до одноосібної ролі Президента як голови виконавчої влади (в Конституції США роль Конгресу обґрунтовується 18-ма позиціями, 7 з яких безпосередньо стосуються зовнішньої політики [1; 2, р.42]) — саме Президент США в ході історичного розвитку країни — від А.Лінкольна, Т.Рузвельта, і далі — Ф.Д. Рузвельта, президентів т. зв. періоду «Grand Strategy» (стратегії на протистояння комунізму) поступово перетягують на себе функціональні повноваження в системі зовнішньої політики, перетворюючись на провідну фігуру зовнішньополітичного механізму.

Розкриваючи цю позицію, сучасні американські аналітики посилаються на низку формальних (закріплених Конституцією, а також поточним законодавством США) і неформальних (стверджених на практиці) повноважень Президента, які визначають його особливий статус в системі зовнішньої політики країни.

Конкретизовано формальні повноваження зумовлюються функціями Президента як глави держави, глави виконавчої влади, головного дипломата, головного законодавця, головнокомандувача збройними силами США. Так, відповідно до Конституції Сполучених Штатів (стаття II, частина 3) Президент як глава держави, глава виконавчої влади, головний дипломат, головний законодавець:

представляє Сполучені Штати на міжнародній арені: приймає базові рішення стосовно цілей, які мають бути реалізовані в контактах з іноземними урядами;

приймає послів та міністрів іноземних держав: визначає коло держав, з якими США можуть встановлювати і розвивати міжнародні відносини;

контролює переговорний процес;

здійснює підготовку і приведення в дію підписаних за його ініціативою дипломатичних документів [2].

За Президентом — й право остаточної ратифікації документів як механізм, що дозволяє реалізовувати законодавчий процес у напрямі, який найбільшою мірою відповідає позиції глави держави. «Хоча люди часто-густо говорять, що Сенат «ратифікує» договори, — зазначають з цього приводу американські дослідники Ф.Г. Гартманн і Р.Л. Вендзел, — це є технічно неправильним, оскільки Сенат висловлює згоду чи незгоду. Якщо Сенат висловлює згоду, вимагається наступний крок до ратифікації. Договір як наступна стадія має бути підписаним і проголошеним президентом... Президент зберігає ініціативу протягом усього процесу. Він може в будь-який момент відкликати його з обговорення..., відмовитись від підписання договору, ухваленого Сенатом або... дати зрозуміти, що не підпише договір зі змінами, примушуючи до визнання переваг поданого ним варіанту. Президент має повноваження анулювати договір після введення його в дію, якщо участь в ньому США може викликати занепокоєння» [4, р.127].

Додамо до цього й допоміжні механізми впливу президента на дипломатію і стратегічні підходи — президентські виконавчі угоди і президентські накази — документи, які не потребують санкції сенату на ратифікацію і не мають чітких відмінностей від договорів). Показово, що саме президентські виконавчі угоди (а не закони рівня Конгресу США) починають відігравати особливу роль в діяльності американських президентів від другої половини ХХ століття, будучи спрямованими на реалізацію найбільш вагомих проблем глобального рівня. Прикладом даного є угоди, укладені президентами США на Ялтинській (1945 р.) і Потсдамській (1945 р.); Кемп-Девідські угоди (1978 р.); угоди про скорочення озброєнь між СРСР і США періоду холодної війни і початку постбіполірного

світу; угоди і взаємні домовленості президента Дж-Буша-старшого з лідером СРСР М.Горбачовим про різні аспекти устрою посткомуністичних країн Східної Європи, реюніфікації Німеччини, роззброєння, ролі СРСР (надалі Росії) в системі здійснюваних США зусиль по обмеженню експансіоністської політики Іраку в Перській затоці... і т.і. [3, p.15].

Важливу роль у визначенні статусу Президента зовнішньополітичному механізмі США відіграють і президентські накази — документи, які легітимізують рішення, що покладаються в основу діяльності зовнішньополітичних служб. Так, саме Президент стає тією посадовою особою, що здійснює контроль над підлеглими йому зовнішньополітичними відомствами; призначає або висуває на призначення вищих посадових осіб (державного секретаря, міністра оборони США, інших членів кабінету, включно з деякими офіційними особами на рівні помічників секретарів і т. і); реформує державний апарат.

До найважливіших повноважень Президента в системі управлінського забезпечення зовнішньополітичної стратегії США відносяться й його функції головнокомандувача збройними силами США. Так, Президент країни наділений майже необмеженими повноваженнями у застосуванні збройних сил в межах засад національної безпеки, що перетворюється на фактор особливого статусу Президента в системі американської зовнішньої політики, підгрунтя практичної автономності його дій у прийнятті найважливіших зовнішньополітичних рішень.

Важливо, що позиція фундаторів США в цьому відношенні була доволі категорично: обмеження повноваження Президента як головнокомандувача відповідними положеннями Конституції про оголошення війни виключно конгресом США [5, p.54-56]. Втім історики налічують лише п'ять війн, вступ у які з боку США був дійсно оголошений конгресом (війна з Англією 1812-1814 рр.; з Мексикою 1846-1848 рр.; з Іспанією 1898 р.; Першу світову і Другу світову війни), тоді як на початок 1990-х рр. — до 130-ти великих збройних конфліктів США на підставі рішень безпосередньо президента к країни [4, p.126].

Така традиція (при підтримці Конгресу та із врахуванням специфіки політичної ситуації) почала започатковуватись ще президентом А. Лінкольном в період громадянської війни США (1861-1865 рр.), набувши подальшого ствердження в діяльності американських президентів в 1910-1920-ті рр. і, нарешті, стаючи визнаним явищем зовнішньої політики США як за біполярні (1945-1990), так і постбіполярні часи.

Концентрація владних повноважень Президентом США, і особливо у такому резонансному вимірі, як проведення військових операцій, викликало час від часу спроби конгресу активізувати систему стримувань і противаг задля обмеження можливостей глави держави діяти виключно у вимірі самостійницьких рішень. Одним з показових підходів в цьому відношенні став прийнятий 1973 р. всупереч вето президента Р.Ніксона Акт повноважень про війну, серед головних положень якого:

необхідність проведення «за будь-яких обставин» консультацій президента і конгресу про можливе застосування збройних сил США (розділ 3 Акту)

надання протягом сорока восьми годин інформації конгресу про рішення президента залучити армію до воєнних дій (розділ 4(а) Акту)

обов'язок вивести по закінченні шістдесятиденного терміну американських військових підрозділів з регіону конфлікту, якщо конгрес не визнає у подальшому такої потреби для США (розділ 5(в) Акту [4, р.169-174].

Слід визнати, що Акт повноважень про війну набув певної дієвості в аспекті формування взаємовідносин по лінії конгрес — президент, включаючи навіть події, що характеризують найсучасніші часи. Прикладом можуть стати вимоги Конгресу влітку 2011 р. під загрозою імпічменту президенту Б.Обамі звітувати щодо мотивів перебування американських військових в Лівії в зоні конфлікту (операція- «Світанок Одиссеї») по закінченні 60-денного строку.

Втім мова може йти скоріше про обмежувальні, ніж заборонні дії Конгресу по відношенню до Президента по питаннях, які визначають найбільшу відповідальність і водночас найбільшу спроможність глави держави позиціонувати себе як провідну фігуру зовнішньополітичного механізму.

Характерно, що Акт повноважень про війну знаходить критичні оцінки в американській політичній літературі з огляду на «слабкість», «неадекватність» акту при тому хоча б, що президент зберігає функцію головнокомандувача протягом перших 60 днів збройного конфлікту за участю американців [6, р.175].

Додамо до цього й традиційну, як про це стверджується в американській політичній літературі, легітимізацію дій президента:

якщо Америка знаходиться у стані війни, а президент виступає в якості головного стратега воєнних операцій

якщо рішення президента спрямоване на припинення агресивних дій іншої держави або групою держав з перспективою переговорів про мир

якщо рішення президента має запобігти агресивним діям інших держав, що суперечать національним інтересам США [4, р. 126].

Показово, що саме зазначені положення набували характеру політичної мотивації для реалізації переважної більшості військових операцій Сполучених Штатів за кордоном періоду постбіполярних часів — від операції «Буря в пустелі» в Іраку 1991 р., військових операцій США в Сомалі 1992 р., Гаїті, Югославії 1995 р., Боснії 1999 р., до війни США в Іраку 2003 р., антитерористичних операцій в Афганістані 2002-2010 рр., Лівії 2011 р., Сирії 2016 р...»По суті, починаючи з 1989 р., Сполучені Штати практично безперервно знаходяться у світі у стані неоголошеної війни, — пишуть з цього приводу американські дослідники С.Кернелл і Дж. Джекобсон. — В той час як члени Конгресу могли б спитати про це президента, Конгрес як інститут не піддає сумніву повноваження президента щодо здійснення поширеного воєнного залучення без оголошення війни» [7, р.222].

Зазначені фактори — наслідок сукупності повноважень Президента США, реалізація яких у вимірі засобів впливу на зовнішню політику передбачає як формальні, так і неформальні (позаконституційні) прояви.

Серед таких:

— необмежений доступ до інформаційних джерел як передумови ефективності розробки і прийняття рішень. З урахуванням даного в теорії американської зовнішньої політики склалась Доктрина виконавчої привілеї, що передбачає право на приховування від Конгресу і суспільства отриманої президентом секретної інформації, якщо її розголошення пов'язується з порушенням конфіден-

ційності наданих президенту порад і може зашкодити національній безпеці країни [3, р.19];

— законодавча ініціатива як безпосередній конституційний обов'язок президента (Стаття II, розділ 3) надавати конгресу «періодичну інформацію про становище країни» [2]. До найважливіших документів законодавчого рівня, що мають безпосереднє відношення до формування зовнішньої політики, слід віднести, насамперед, щорічні звернення президента до конгресу, рекомендації, послання, і зокрема Бюджетне послання, що включає проект військових витрат США. Хоча Конгрес традиційно має свої позиції щодо наповнення бюджету країни, законодавче ствердження документу відбувається переважно з урахуванням побажань і за безпосереднього впливу президента. Так, Президент в змозі мінімізувати обмеження своїх пропозицій щодо бюджету за допомогою:

- пропрезидентської партійної більшості в Конгресі;
- застосування лобістських механізмів впливу;
- «репрограмування» цільових асигнувань та переміщення фондів вже після затвердження Бюджету на законодавчому рівні;

— формування громадської думки із можливостями впливу Президента, зокрема на ЗМІ, що за певних обставин може перевищувати потенціал в цьому плані будь-якого іншого впливового актора управлінського механізму США.

Серед сприятливих факторів:

- перманентне висвітлення діяльності президентів в засобах масової інформації при тому, що подана інформація має переважно (не без виключень) позитивне спрямування, а критичні оцінки можуть бути зрозумілими обмеженому колу американців;

▪ професіоналізм, патетика виступів президентів, що забезпечує підтримку главі держави з боку суспільства;

▪ традиційне сприйняття американським суспільством Президента в якості лідера нації — чинник, що обмежує можливість деструктивної критики і, таким чином, підриву іміджу американського керівництва. «...Якщо глава виконавчої влади почав здійснювати політичний курс, є надзвичайно важким для Конгресу або громадської думки піддати його сумніву... без того, щоб не зректися глави виконавчої влади Америки та не підірвати віру у спроможність національної дипломатії», — окреслюють подібну ситуацію аналітики С. Крабб і П. Холт [3, р. 22; 8-9];

— статус лідера однієї з двох провідних політичних партій, що забезпечує підтримку Президенту на рівні конгресу, а також представницьких структур штатів чи місцевих громад. Хоча даний чинник не завжди спрацьовує (при реальності формування опозиції до президентів США, у тому числі за постбіполярні часи, серед конгресменів не тільки протилежної, а й партії, лідером якої є Президент), досягнення консенсусу позицій: Президент — конгресмени партії президента — стає додатковим чинником щодо можливостей глави держави реалізовувати прийняті ним рішення.

Так, узагальнення повноважень і засобів впливу президентів США на зовнішньополітичний процес окреслює картину дійсно унікальних можливостей особи, що займає президентський офіс, впливати на процес прийняття і реалізації рішень у сфері зовнішньої політики. Відповідно до цього в американській політичній науці склалось уявлення про «подвійне президентство» як значне пе-

реванжання повноважень президентів США у сфері зовнішньої порівняно із внутрішньою політикою. Поряд з деякими позитивними аспектами даного явища, а саме: концентрацією повноважень президента як передумови адекватної відповіді на виклики зовнішнього середовища, негативними проявами «подвійного президентства» стає зростання суб'єктивізму рішень з боку президентської влади, авторитарності правління — тенденції, що загрожує не тільки раціональним підходам до процесу формування і реалізації зовнішньої політики, а й демократичним принципам функціонування американської політичної системи взагалі. «Загальна картина така, що процес формування зовнішньої політики є ізольованим від плюралістичного впливу, з яким зазвичай асоціюють американську демократію. Зіткнення груп інтересів, партій, бюрократії сходять нанівець у самому зародку. Те, що виникає, є радше аполітичним і стосується технічного боку здійснюваного президентом процесу розв'язання проблем», — відмічає у сенсі сказаного А.Шенк. (10, р. 301)

Варто зазначити, що критичне сприйняття низкою дослідників тенденції на концентрацію президентом країни владних повноважень має своїм наслідком постановку в політичній літературі проблеми реформування державного, і зокрема зовнішньополітичного механізму США [4; 6; 11]. Втім, якщо обмеження повноважень глави держави у сфері зовнішньої політики залишається предметом теоретичного осмислення, активізація механізмів стримування і противаг задля підтримки демократичних тенденцій державної влади стає показовим явищем реального політичного процесу США. Головна увага в даному аспекті орієнтована на Конгрес, що за Конституцією США має реалізовувати не менш вагомий, ніж Президент, повноваження в системі управлінського забезпечення політичним процесом країни.

Втім, наскільки Конгрес на сьогодні здатен посісти рівноважне президенту місце в державному, насамперед, зовнішньополітичному механізмі США? Доволі поширеною в американській політичній літературі є позиція щодо другорядності Конгресу — тенденція, що виявила себе внаслідок історичної еволюції системи розподілу повноважень виконавчої і законодавчої гілок влади відповідно до моделі, запропонованої батьками-засновниками американської Конституції.

Серед факторів, які використовуються прихильниками тези другорядності Конгресу:

«пасивно-відкритий» характер дорадчих функцій конгресу у сфері зовнішньої політики, за яким реалізація зовнішньої політики неможлива поза ініціативою і практикою президентських структур;

характерна для конгресу політична розпорошеність, а також впливи груп інтересу, що надзвичайно ускладнює можливості визначення загальнонаціональних пріоритетів;

брак освіченості та обмеження доступу до інформації та аналітично обґрунтованих рекомендацій розробками інтелектуалів самого конгресу [12, р. 340-343; 13; 14].

Зазначені позиції відображають певні реалії функціонування Конгресу сучасних США при тому, що на увагу заслуговує й позиція щодо збереження потенціалу законодавчої влади в системі опрацювання і реалізації зовнішньої політики. «Хоча загальноприйнята точка зору (відносно першості президента при

впливовій ролі у зовнішньополітичному процесі конгресу) є такою, що відповідає дійсності по окремих напрямках, і насамперед у такій вузькій сфері, як ведення війни, зовнішня політика включає в себе більш широке коло питань, — стверджує американський дослідник Р. Картер. — Так, затвердження фондів, необхідних для зовнішньої і оборонної політики продовжує залишатися у сфері преференцій конгресу; це стосується також структурного формування політики у таких сферах, як торгівля, зовнішня допомога, імміграція. Загалом Конгрес в змозі стримувати адміністрацію і в таких суттєвих стратегічних сферах, як дипломатія та національна безпека» [15, р. 108].

Висловлені підходи набувають емпіричного характеру з урахуванням активізованої ролі Конгресу у зовнішньополітичному процесі постбіполярних часів — тенденції, зумовленої глобальністю завдань зовнішньополітичної стратегії Сполучених Штатів, факторами провалів в реалізації зовнішньої політики країни, зростанням відповідальності американського політикуму за реалізацію національних інтересів США.

Серед напрямів, які виявили підвищену активність Конгресу в системі зовнішньої політики:

- підтвердження призначень
- прийняття законів
- визначення асигнувань
- ратифікація договорів
- здійснення інституційного контролю по нагляду за виконавчою владою (у сфері зовнішньої політики) [15, р. 108-113; 16;17].

Реалізація зазначених напрямів активності Конгресу набуває особливого значення у взаємовідносинах законодавчого органу із Президентом Д. Трампом — тенденція, зумовлена відвертою опозиційністю конгресменів-демократів і частини республіканців до політичного курсу глави держави, і насамперед щодо намірів запровадження (відповідно до озвучених заяв) кардинально відмінного від попередніх президентів зовнішньополітичного курсу по особливо резонансних для США вимірах. Мовиться, насамперед, про:

вихід США з інтеграційних об'єднань — Трансатлантичної співдружності та (за умов незадовільного для чинної адміністрації переговорного процесу) НАФТА; посилення протекціоністської політики щодо американського підприємництва із максимальним звуженням економічної (енергетичної) залежності Сполучених Штатів від зовнішнього світу — як переходу значною мірою країни на ізоляціоністські позиції існування;

жорстка імміграційна політика із можливостями застосування в цьому відношенні силових заходів до сусідніх країни (будівництво за рахунок Мексики «імміграційної» стіни);

критичне сприйняття діяльності Європейського Союзу із прогнозуванням в перспективі його розпаду;

недовіра до НАТО як структури, спроможної вести боротьбу з тероризмом; переосмислення ролі в Альянсі Сполучених Штатів;

налагодження (через зняття санкцій) відносин з Росією попри агресивні дії останньої проти України, порушення Росією міжнародного права, створення безпекової нестабільності в Європі;

обмеження інтересу США до світових проблем окрім тих, які безпосередньо стосуються національної безпеки США...[18; 19].

Варто відзначити й той фактор опозиційності Конгресу до новообраного президента США, що був інспірований егоцентричністю Д.Трампа як особи, однозначно переконаної в правомірності своїх дій та спроможності реалізувати озвучені напрями діяльності попри існування протилежних позицій інших впливових акторів політичного процесу (конгресу, ЗМІ) як представників американського суспільства. Очікуваною в даному відношенні стала активізація системи заходів на стримування президента відповідно до конституційних прав і обов'язків законодавчої влади.

Мовиться, насамперед, про реалізацію процедури призначень посадовців президентського кабінету із виключним правом сенату (відповідно до Конституції) щодо їх остаточного затвердження [2]. Так, позиція senatorів (переважно від Демократичної партії і частини республіканців) щодо міністрів і кабінету Д.Трампа (у тому числі залучених до сфери зовнішньої політики) набула характеру саботажу — штучного затягування (неявки або голосування проти) призначень як лінії поведінки, що може заблокувати повноцінну роботу республіканської адміністрації на місяці після інавгурації президента.

Подібне явище є унікальним для США, якщо врахувати, що попередники Д.Трампа на посаді президента — від Б.Клінтона. Дж.Буша-молодшого до Б.Обами — мали або сформований або повністю узгоджений апарат урядовців вже на етапі проведення інавгурації. Для Д.Трампа з його корпоративними інтересами в системі призначень це питання залишається відкритим навіть через місяць після входження в Овальний кабінет. І хоча експерти мають сумнів, що демократам вдасться повною мірою заблокувати призначення в команду Д.Трампа, і мова може йти лише про затягування процесу, ситуація, що склалась, є найкращим нагадуванням чинному президенту, що конгрес — це той орган, з яким треба рахуватись [20].

Наступним проявом опозиційності конгресу до Д.Трампа від початкового етапу його президентства стало прийняття (або, принаймні, намір щодо прийняття), законів, спрямованих (по аналогії з Актом повноважень про війну від 1973 р.) на обмеження дій президента у конкретному напрямі зовнішньої політики. Одним з найбільш резонансним в цьому відношенні може стати закон щодо заборони президенту самостійно протягом певного (визначеного) періоду приймати рішення по зняттю санкцій з Росії через агресію останньої проти України, анексію Криму, участі у збройному конфлікті на Донбасі.

Слід визнати, що наміри конгресменів законодавчим шляхом закріпити зазначене рішення не є новим. Зокрема, на увагу заслуговує законопроект щодо Акту стабільності і демократії в Україні (Stability and Democracy for Ukraine Act; STAND for Ukraine Act), зареєстрований в Палаті представників Конгресу США ще в квітні 2016 р. Співавторами документу виступили конгресмени Е.Енгел (Демократична партія) і А. Кінзінгер (Республіканська партія). Серед головних ідей документу — сприяння Україні у відновленні її суверенітету і територіальної цілісності; зняття санкцій проти Росії лише за умов повного виконання Кремлем Мінських домовленостей, у тому числі щодо відновлення Україною контролю над кордоном на Донбасі; невизнання де-юре і де-факто (за прикладом приєднання до СРСР країн Балтії) окупації і анексії Криму з боку

РФ і збереження санкцій по Криму до тих пір, поки відповідні (профільні) комітети палати Представників не будуть поінформовані Президентом США про відновлення Україною суверенітету на Кримському півострові; наділення Президента США правом накладати санкції по відношенню до юридичних, фізичних осіб і третіх країн, які будуть порушувати своїми діями санкції, введені за окупацію АРК... [21].

Законопроект, за умов його перетворення на закон, унеможливував би самостійну дію щодо санкцій Президента США та, відповідно до цього, можливість сепаратної домовленості між Вашингтоном і Москвою за рахунок національних інтересів України. Схожа практика діяла за часи президентства Б.Обами і його попередників відповідно до Куби (Акт від 1996 р.) та Ірану (Акт від 1995 р.), коли президенти (без рішення Конгресу) не мали можливості самостійно відмінити санкції, не дивлячись на свої можливі наміри в цьому відношенні на фоні дипломатичних успіхів з названими країнами [22].

Слід визнати, що схвалення законопроекту STAND for Ukraine Act на рівні Палати представників Конгресу США в вересні 2016 р. окреслило не тільки серйозний дисонанс позицій законодавчого органу і одного з двох головних претендентів на пост Президента США — Д.Трампа в другій половині 2016 р. щодо напрямів зовнішньої політики, а й зусилля лобістів зі сторони Трампа заблокувати через свої корпоративні інтереси документ на рівні Сенату вже після чергових президентських виборів в грудні того ж року. Саме таким чином, як вважають деякі дослідники, можна оцінити позицію нафтової компанії ExxonMobil, гендиректор якої Рекс Тіллерсон був номінований Д.Трампом на пост держсекретаря США. Показово, що ExxonMobil з 2014 р. виступала проти російських санкцій як таких, що унеможливають реалізацію багатомільярдного проекту з освоєння арктичного шельфу разом з компанією «Роснефть» РФ, оцінюючи свої збитки при цьому від санкцій протягом наступного періоду в мільярд доларів [23].

Втім, щодо призначення самого Р.Тіллерсона на пост держсекретаря, то його затвердження в цій посаді Сенатом стало можливим, зокрема, після визнання номінантом агресії Росії проти України, необхідності більш активної позиції США щодо підтримки України... [24]. В той же час невизначеність в цьому відношенні нової адміністрації спеціально виокремило зусилля опозиційних конгресменів (як демократів, так і республіканців) щодо продовження підтримки України з боку США. Мова іде про законотворчу діяльність Конгресу, його спроможність при прийнятті відповідних рішень у 2/3 голосів стати серйозним законодавчим обмеженням повноважень Президента у певному напрямі дій. Саме це мав на увазі один з найбільш авторитетних республіканських діячів у сфері зовнішньої політики, голова комітету Сенату з питань збройних сил Дж.Маккейн, коли говорив, що в разі, якщо президент не відмовиться від «безрассудного курсу» на зняття санкцій, «він (Маккейн) і його колеги будуть працювати над кодифікацією закону про санкції проти Росії» [25; 26].

Практичним виміром зазначеного стала підготовка і подання в Сенат проекту відповідного документу в першій декаді лютого 2017 р. (The Russia Sanctions Review Act of 2017). Як повідомляє телекомпанія CNN, авторами документу стали декілька членів верхньої палати конгресу на чолі з Л.Гремом і Б.Кардином. Суть документу полягає в тому, що в разі, якщо Білий дім захоче

зняти санкції з Росії, то йому для початку необхідно буде надати конгресу детальне обґрунтування цього рішення, а надалі, протягом 120-денного періоду, конгресмени вирішуватимуть, погоджуватися їм з президентом чи ні. Серед прихильників законопроекту CNN називає Дж.Маккейна, М.Рубіо, К.Маккаскілл, Ш.Брауна, які представляють як Республіканську, так і Демократичну партії. На підтримку документу виступає і глава комітету з міжнародних справ сенату Б.Коркер. Як підкреслив його прес-секретар, політик «підтримує чітку позицію, що санкції з Росії знімати не можна через її дестабілізаційну поведінку в Україні» Як сказав CNN сам Б.Каддін, він розраховує, що в разі винесення проекту на голосування, він цілком може набрати 67 голосів, які потрібні для його затвердження... [27].

Так, законодавча діяльність опозиційного конгресу (або, принаймні, активні зусилля у даному напрямі) можуть стати важливим засобом стримування і протидії президенту з боку конгресу, тоді як реалізація наглядових і контрольних функцій — додатковим механізмом впливу законодавчого органу на діяльність адміністрації. Хоча відповідальність законодавчої влади за виконання прийнятих нею рішень (законів) не згадується спеціально в конституції, об'єктивно реалізація такого контролю сприймається як повноваження Конгресу як щодо окремих виконавчих структур, так і високопосадовців, включаючи президента. Наглядова функція конгресу при цьому значно посилює решту інших його повноважень та впливів на політичний процес [28, р.323-326; 29, р.152-156], окреслюючи перспективи компромісних підходів адміністрації і конгресу до питань, відповідальність за які, насамперед у сфері зовнішньої політики, несуть обидві (виконавча і законодавча) гілки влади.

Мова може йти і про необхідність звітування (через дію утворених комісій, сенатських слухань) високопосадовців перед конгресом, наслідком чого стають як адміністративні, інституційні (зміна керівництва окремих міністерств або відомств, ініціація реформ), так і політичні (зміна або кореляція раніше ствердженого курсу) заходи. Прикладом зазначеного може стати діяльність комісії у справі 9/11 (2001 р.) для визначення причин недоліків та доцільності структурних реформ в системі національної безпеки і національної розвідки США або сенатські слухання (2004 р.) колишньої радниці з питань національної розвідки К.Райс. по звинуваченням у недостатній пильності та непрофесіоналізмові структур нацбезпеки напередодні терористичних атак на США в вересні 2001 р. за президентства Дж.Буша-молодшого; вимоги Конгресу щодо адміністрації Б.Обами звітувати про участь американських військовиків в зонах конфлікту (Лівія, 2011; Сирія, 2016 рр.) ...

Як щодо особи чинного президента США, то сумнівність його персональних моральних якостей стають додатковим чинником підвищеної уваги до нього з боку Конгресу як у світлі політичної, так і бізнесової чи особистої діяльності. Звертає на себе увагу в цьому відношенні заклик голови фракції демократів в Конгресі США Н. Пеллосі до Федерального бюро розслідування перевірити можливі фінансові, політичні, особисті зв'язки президента Д.Трампа з Російською Федерацією, надати свідчення про податкові декларації глави держави і т.і. Серед американського політикуму — й обговорення поданих телеканалом CNN інформації щодо доповіді розвідки США про «втручання» Росії в процес виборів президента, наявності секретних документів про компромат російських

спецслужб на Д.Трампа, особисті дані, фінансову документацію президента... тощо [30-32].

Наслідками підтвердження поданих даних або появи нових звинувачень в бік глави держави можуть стати серйозні організаційні й політичні висновки конгресу, серед яких найбільш радикальною формою є імпічмент президенту.

Варто зазначити, що можливість імпічменту Д. Трампу почала обговорюватись деякими аналітиками від початку каденції новообраного глави Білого дому. Так, «процедура імпічменту можлива, якщо президент звинувачується в таких правопорушеннях, як державна зрада, хабарництво та інші тяжкі злочини і посадові проступки...», — зазначає науковий співробітник Центру північноамериканських досліджень Франкфуртського університету ім. Гете Крістіан Ламмерт. І додає: «існують різні потенційні можливості для порушення процедури імпічменту проти Трампа. На першому місці тут, безумовно, ... його особисті ділові зв'язки. Ще не зовсім зрозуміло, як Трамп хоче розмежувати свої посадові обов'язки і приватний бізнес. Конституція США, однак, встановлює тут чіткі кордони. Президент не повинен підпадати під залежність іноземних урядів..., не має права приймати винагороди будь-якого виду... Ці обмеження ..., прописані в статті 1 Конституції, можуть стати злим роком для Трампа, оскільки він... має бізнес-інтереси в багатьох країнах, а також борги перед багатьма іноземними банками. Це дуже швидко може зумовити залежність, несумісну з конституцією. Те ж саме... стосується і членів його сім'ї, які також будуть авторитетно представлені в уряді...»

І далі: «фатальним для Трампа може стати його відверта байдужість до повсякденної практики ведення політичних справ, наприклад, коли він розповсюджує через «Твіттер» строго конфіденційну інформацію або — свідомо чи не свідомо — просто порушує існуючі закони. До того ж в поточний час проти Трампа відкрито багато судових впроваджень...» [33].

Зазначене моделювання імпічменту Д.Трампа, з погляду К.Ламмерта, не означає його обов'язкову реалізацію на практиці, втім, окреслює систему викликів політичній кар'єрі президента з перспективою активізації контролюючих функцій щодо нього конгресу. Зворотною реакцією в цьому плані глави Білого дому очікується пошук компромісу із законодавцями, відсутність якого на практиці загрожуватиме не тільки постійним протистоянням (конфліктністю) по лінії виконавча влада — конгрес, а й сумнівність щодо можливості повноцінної реалізації курсу, який має намір здійснювати президент.

Додаткового значення в сенсі підтримки або протистояння політиці адміністрації з боку законодавчої влади набуває й представницький статус конгресу, що позиціонує себе в якості виразника суспільства на протигагу егоцентричної позиції президента. Такий імідж — у вимірі громадської думки — може знайти серйозну підтримку в засобах масової інформації з урахуванням конфліктності між ЗМІ і президентом, спровокованої авторитарною поведінкою останнього. Заслугує на увагу в даному відношенні відкритий лист представників засобів масової інформації до обраного президента США Дональда Трампа, опублікований на сайті американського журналу Columbia Journalism Review Вищої школи журналістики при Університеті Колумбія.

В листі йдеться про випадки, коли Трамп погрожував представникам преси, не допускав медійників на прес-конференції, підтримував пом'якшення відпо-

відальності за наклеп, погрожував судовими розправами з пресою, уникав її, висміяв журналіста за інвалідність, коли той написав «те, що не сподобалось» президенту...». Все це — повне право новообраного президента, відмічають журналісти, але «у нас теж є права...». «Насамкінець, це наш ефірний час та колонки, на які ви хочете вплинути. Ми, не ви, вирішуємо, як краще працювати для наших читачів, слухачів і глядачів...», — говориться в документі.

В листі встановлюються «правила гри», відповідно яким президент вимушений буде співробітничати з пресою. «Доступ для ЗМІ важливий, але не обов'язковий. Ви можете вирішувати, що не потрібно допускати журналіста до вашої адміністрації. Ми вважаємо це помилкою, але, знов-таки, вибір за вами. Ми знайдемо альтернативні джерела інформації... Обмеження доступу нам не подобається, але виклик — надзвичайно», — пишуть журналісти.

«Ми віримо в об'єктивну істину. Якщо ви чи ваші довірені особи будете писати чи говорити щось неправдиве, ми про це заявимо... Ми будемо слідкувати за урядом. Ви та ваш штат сидите в Білому Домі, але американський уряд зростає в усі боки. Ми розосередимо репортерів в усі органи, впровадимо їх у вашу структуру...»

«Ми підніmemo свої стандарти ще вище, ніж раніше... Ми будемо працювати разом. Ви прагнули роз'єднати нас, але цей час минув... Якщо на пресконференції ви спробуєте перекричати або проігнорувати репортера, який говорить те, що вам не подобається, проти вас встане єдиний фронт...».

«Ми граємо в тривалу гру. В кращому випадку ви перебуватиме на посту вісім років. А ми тут — з моменту заснування республіки. Наша роль в цій великій демократії була підтверджена багато разів. Ви змусили нас ще раз переглянути фундаментальні питання, ким ми є і навіщо ми тут...», — підсумували медійники [34-35].

Гостра позиція представників ЗМІ до президента зумовлюється обмеженням невід'ємного права журналістського середовища на отримання інформації, права критикувати уряд, хиби президента і його оточення. Втім, питання може бути поставлене й у більш широкому вимірі, як реакції суспільства представницькими заходами — у даному разі ЗМІ — протидіяти авторитарним тенденціям керівництва. В системі політичного, і насамперед зовнішньополітичного процесу, де повноваження президента набувають особливо концентрованого характеру, представницькі функції значною мірою перебирає на себе конгрес, зданий дієво використовувати систему стримування і противаг як найважливішого принципу американської демократії. Хоча функція опрацювання загальної політичної (зовнішньополітичної) стратегії, за низкою чинників, залишається за президентською адміністрацією, конгрес в змозі впливати на процес підготовки й реалізації рішень по окремим напрямкам, а за цим — обмежувати автономність дій президента; посилювати колективізм підходів у вимірі прагматичних потреб американської нації.

Висновки. Обрання Д.Трампа президентом США утворило ситуацію невизначеності з подальшими підходами до реалізації політичного (зовнішньополітичного) курсу США. Мовиться про традиційне отримання чинним президентом надзвичайно широких (майже необмежених у сфері зовнішньої політики) повноважень, з одного боку, а з іншого — егоцентричністю позиції Д.Трампа з тенденцією до авторитаризму, проблематичністю оголошених новобраною ад-

міністрацією зовнішньополітичних орієнтирів — від економічних (внутрішній протекціонізм з можливим поверненням до ізоляціонізму, жорстка імміграційна політика...) до безпекових (можлива відміна санкцій проти Росії, переосмислення ролі США в інтеграційних, у тому числі військово-політичних об'єднаннях, участі у розв'язанні безпекових проблем...тощо). На порядку денному й сумнівність підтримки новообраною адміністрацією стверджених моральних принципів американської нації — від реалізації місіонерства за кордоном до пошуку компромісних підходів з реалізації національних інтересів діючих в суспільному середовищі політичних гравців.

Критично оцінюючи обрання Д.Трампа на посаду президента та, відомий американський фінансист і філантром Дж. Сорос заявив, що «демократія в США вистоїть, адже Конституція та інститути, зокрема — четверта влада, є достатньо сильними, щоб протидіяти перегинам виконавчої влади...» [36]. Такий підхід заслуговує на підтримку при тому, що до уваги слід брати не тільки реальну протидію президенту з боку четвертої влади (ЗМІ), а й такого потужного актора політичного процесу США, як конгрес. Показовим є посилення активності протидіючих до виконавчої влади заходів конгресу майже по всім напрямам, закріплених за ним (конгресом) повноважень — залучення до системи призначення висопосадовців, вплив на формування напрямів зовнішньополітичної стратегії по найбільш резонансним питанням (проблема санкцій проти Росії), контролю за діяльністю адміністрації... Очікуваним є включення конгресу в процес формування й освоєння бюджету країни, (особливо у військовій галузі), законотворчу діяльність з ініціатив президента і т.і.

Конгрес виявляє себе в якості інституту, спроможного обмежувати автономність дій президента і, в цьому відношенні, запобігання відверто авторитарним тенденціям діючої адміністрації. Втім початковий етап президентства Д.Трампа не дає чітких уявлень щодо майбутніх реалій політичного процесу, обмежуючи перспективи двома можливими варіантами. Це — або спроби президента з урахуванням системи формальних і неформальних повноважень, а також механізмів впливу на політичний процес реалізовувати своє бачення внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу, долаючи при цьому перманентний спротив інших впривових гравців США, зокрема конгресу. Або — спроможність президента шукати компромісу з іншими акторами американської політичної системи з метою досягти якнайбільше узгодженої позиції щодо національних інтересів та шляхів їх реалізації на внутрішній і зовнішній арені. Найбільш прийнятним для значної частини аналітиків в США та переважної більшості політиків і оглядачів поза межами Сполучених Штатів є, безсумнівно, другий варіант, що передбачатиме значний ступінь традиційності американської внутрішньої і зовнішньої політики, передбачуваність статусу країни на міжнародній арені з позицій економічних (енергетичних), безпекових інтересів, які відповідатимуть як глобальному світу, так і самим США.

ЛІТЕРАТУРА

1. Трамп про Крим і війну в Україні. Основні висловлювання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/11/9/7126286/>

2. The Declaration of Independence. The Constitution Of the United States of America. — United States Information Agency. — 40p.
3. Crabb C.V.Jr. Invitation to Struggle. Congress, the President, and Foreign Policy. Fourth Edition / C.V.Jr.Crabb, P. M.Holt. — Washington, D.C.: CQ Press, 1992. — 322 p.
4. Hartmann F.H. America's Foreign Policy in a Changing World / F.H.Hartmann, R.L.Wendzel. — Maxwell, Newport: Harper Collins College Publishers, 1994. — 503 p.
5. Gelb L.H. Declare War / L.H.Gelb, A.M.Slaughter // The Atlantic Monthly. — 2005. — Vol. 296, № 4. — P. 54-65.
6. Spitzer R.J. President and Congress. Executive Hegemony at the Crossroads of American Government / Robert J.Spitzer. — New York: McGraw-Hill, Inc., 1993. — 309 p.
7. Kernell S. The Logic of American Politics / S. Kernell, G.C.Jacobson. — Washington: CQ Press, 2000. — 573 p.
8. McChesny R.W. The Problem of the Media. U.S. Communication Politics in the 21 st Century / Robert W. McChesny. — New York: Monthly Review Press, 2004. — 367 p.
9. Benett W.L. News. The Politics of Illusion / W. Lance Benett. — New York: Pearson-Logman, 2007. — 305 p.
10. Shank A. American Politics, Policies and Priorities / A. Shank. — Madison: Brown and Benchmark, 1993. — 510 p.
11. Miroff B. The Presidency and Elite Democracy // Debating Democracy. A Reader in American Politics / Bruce Miroff. — Boston, New York: Houghton Mifflin Company, 1999. — P. 281-283; 290-298.
12. Hilsman R. The Politics of Policy Making in Defense and Foreign Affairs. Conceptual Models and Bureaucratic Politics / Roger Hilsman. — Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1993. — 369 p.
13. Джордан А. Вплив Конгресу на політику національної безпеки Сполучених Штатів Америки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modloa&name=News&file=article&sid=733&mode=threat&order=08thold>
14. McCormic J.M. Decision Making in the Foreign Affairs and Foreign Relations Committees // Congress Resurgent: Foreign and Defense Policy on Capitol Hill / James M. McCormic. — Ann Arbor: University of Michigan Press, 1993. — P. 115-153.
15. Carter R.G. Congress and Post-Cold War U.S. Foreign Policy // After the End. Making U.S.Foreign Policy in Post Cold War World / Ralf G.Carter. — Durham, London: Duke Univeersity Press, 1998.
16. O'Halloran Sh. Congress and Foreign Trade Policy // Congress Resurgent: Foreign and Defense Policy on Capitol Hill / Sharyn O'Halloran. — Ann Arbor: University of Michigan Press, 1993. — P. 282-303.
17. Binder S.A. Acquired Procedural Tendencies and Congressional Reform // Remaking Congress: Change and Stability in the 1990-s / S.A.Binder, St.S.Smith. — Washington, D.C.: Congressional Quarterly Inc, 1995. — P. 53-72.
18. FULL TEXT: President Donald Trump's Inauguration Speech. By ABC NEWS. January 20, 2017 [Electronic resource]. — Regime of access: <http://abcnews.go.com/Politics/full-text-president-donald-trumps-inauguration-speech/story?id=44915821>
19. Адміністрація Трампа анонсувала перегляд пріоритетів зовнішньої політики США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://censor.net.ua/news/424255/administratsiya_trampa_anonsirovala_peresmotr_prioritetov_vneshneyi_politiki_ssha
20. Дональд Трамп — президент без кабінета. Сенат намагається саботувати призначення на посади членів команди обраного президента США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.discred.ru/news/donald_tramp_prezident_bez_kabinetu/2017-01-20-26188

21. H.R.5094 — STAND for Ukraine Act. 114th Congress (2015-2016) [Electronic resource]. — Regime of access: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/5094>
22. Незамеченная новость. В Конгрессе США готовят сюрприз для Кремля [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.liga.net/opinion/281816_nezamechennaya-novost-v-kongresse-ssha-gotovyat-syurpriz-dlya-kremlya.htm
23. Politico: компания ExxonMobil помогла заблокировать акт STAND for Ukraine [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://censor.net.ua/news/422102/na_podderjku_ukrainy_v_kongresse_ssha_lobbisty_povliyat_ne_smogut_chalyyi
24. Politico: Key moments from Tillerson's confirmation hearing. [Electronic resource]. — Regime of access: <http://www.politico.com/story/2017/01/rex-tillerson-confirmation-hearing-key-moments-233469>
25. Senators promise to codify Russia sanctions if Trump fails to reject «reckless course,» — McCain [Electronic resource]. — Regime of access: http://en.censor.net.ua/news/425285/senators_promise_to_codify_russia_sanctions_if_trump_fails_to_reject_reckless_course_mccain
26. Решение о передаче Украине «Джевелинов» остается за Трампом, но санкции против РФ Конгресс может ввести и без президента, — американские сенаторы [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://censor.net.ua/news/421894/reshenie_o_peredache_ukraine_djevelinov_ostaetsya_za_trampom_no_sanktsii_protiv_rf_kongress_mozhet_vvesti_i_bez_prezidenta
27. Американские сенаторы представят сегодня законопроект, позволяющий наложить вето на возможное снятие санкций с РФ [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://censor.net.ua/news/426915/amerikanskije_senatory_predstavlyat_segodnya_zakonoproekt_pozvoljajuschij_nalozhit_veto_na_vozmojnoe_snyatie_sankcij_s_rf
28. Patterson Th.E. We the People. A Concise Introduction to American Politics / Thomas E.Patterson. — Boston: McGraw Hill, 2000. — 525 p.
29. West W.F. Controlling the Bureaucracy. Institutional Constraints in Theory and Practice / William F.West. — New York, London: M.E.Sharp, Inc., 1995. — 218 p.
30. Глава демократов в Конгрессе США Пеллоси требует расследовать связи Трампа с Россией [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://censor.net.ua/news/426553/glavademokrato_v_kongresse_ssha_pellosi_trebuet_rassledovat_svyazi_trampa_s_rossieyi
31. Российские спецслужбы собрали компромат на Трампа, — CNN [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://censor.net.ua/news/422805/rossiyiskije_spetsslujby_sobrali_kompromat_na_trampa_snn
32. Сенат США начинает собственное расследование темы влияния РФ на выборы президента США [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://censor.net.ua/news/423254/senat_ssha_nachinaet_sobstvennoe_rassledovanie_temy_vliyaniya_rf_na_vybory_prezidenta_ssha
33. Кристиан Ламмерт Импичмент возможен. За что можно сместить Трампа с должности [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.ipg-journal.io/intervju/statja/show/impichment-vozmozhen-199/>
34. Американські ЗМІ опублікували відкритий лист до Трампа [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/01/18/7060297/>
35. «When you shout down or ignore reporter who said something you don't like, you're going to face a unified front,» — US press corps to Trump [Electronic resource]. — Regime of access: http://en.censor.net.ua/news/423851/when_you_shout_down_or_ignore_reporter_who_said_something_you_dont_like_youre_going_to_face_a_unified
36. George Soros. Open Society Needs Defending [Electronic resource]. — Regime of access: <https://www.georgesoros.com/essays/open-society-needs-defending/>

REFERENCES

1. Trump about the Crimea and war in Ukraine. The main statements. Revealed from <http://www.pravda.com.ua/news/2016/11/9/7126286/> (in Ukr.).
2. The Declaration of Independence. The Constitution Of the United States of America. United States Information Agency.
3. Crabb, C.V.Jr., & Holt, P. M. (1992). Invitation to Struggle. Congress, the President, and Foreign Policy. Fourth Edition. Washington, D.C.: CQ Press.
4. Hartmann, F.H., & Wendzel, R.L. (1994). America's Foreign Policy in a Changing World. Maxwel, Newport: Harper Collins College Publishers.
5. Gelb, L.H., & Slaughter, A.M. (2005). Declare War. The Atlantic Monthly, 296 (4), 54-65.
6. Spitzer, R.J. (1993). President and Congress. Executive Hegemony at the Crossroads of American Government. New York: McGraw-Hill, Inc.
7. Kernell, S., & Jacobson, G.C. (2000). The Logic of American Politics. Washington: CQ Press.
8. McChesny, R.W. (2004). The Problem of the Media. U.S. Communication Politics in the 21 st Century. New York: Monthly Review Press.
9. Benett W.L. (2007). News. The Politics of illusion. New York: Pearson-Logman.
10. Shank A. (1993). American Politics, Policies and Priorities. Madison: Brown and Benchmark.
11. Miroff, B. (1999). The Presidency and Elite Democracy. In B. Miroff (Ed.), Debating Democracy. A Reader in American Politics (pp. 281-283; 290-298.). Boston, New York: Houghton Mifflin Company.
12. Hilsman, R. (1993). The Politics of Policy Making in Defense and Foreign Affairs. Conceptual Models and Bureaucratic Politics. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
13. Jordan, A. Influence of the Congress on the policy of national security of the United States. Revealed from <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=733&mode=threat&order=08thold> (in Ukr.).
14. McCormic, J.M. (1993). Decision Making in the Foreign Affairs and Foreign Relations Committees. In J. M. McCormic (Ed.), Congress Resurgent: Foreign and Defense Policy on Capitol Hill (pp. 115-153). Ann Arbor: University of Michigan Press.
15. Carter, R.G. (1998). Congress and Post-Cold War U.S. Foreign Policy. In J.M. Scott (Ed.), After the End. Making U.S. Foreign Policy in Post Cold War World (pp. 108-136). Durham, London: Duke University Press.
16. O'Halloran, Sh. (1993). Congress and Foreign Trade Policy. In Sh. O'Halloran (Ed.), Congress Resurgent: Foreign and Defense Policy on Capitol Hill (pp. 282-303). Ann Arbor: University of Michigan Press.
17. Binder, S.A. (1995). Acquired Procedural Tendencies and Congressional Reform. In S.A. Binder, & St.S. Smith (Eds), Remaking Congress: Change and Stability in the 1990-s (pp. 53-72). Washington, D.C.: Congressional Quarterly.
18. FULL TEXT: President Donald Trump's Inauguration Speech. By ABC NEWS. January 20, 2017. Retrieved from <http://abcnews.go.com/Politics/full-text-president-donald-trumps-inauguration-speech/story?id=44915821>
19. Administration of Trump announced revision of the priorities of foreign policy of the USA. Retrieved from http://censor.net.ua/news/424255/administratsiya_trampa_anonsirovala_peresmotr_prioritetov_vneshneyi_politiki_ssha (in Rus.).
20. Donald Trump — president without the cabinet. Senate tries to commit sabotage upon appointment the members of the team of elected president of the USA. Retrieved from

http://www.discred.ru/news/donald_tramp_prezident_bez_kabineta/2017-01-20-26188 (in Rus.).

21. H.R.5094 — STAND for Ukraine Act. 114th Congress (2015-2016). Retrieved from <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/5094>

22. Unnoted news. Surprise for Kremlin is being prepared in the Congress of the USA. Retrieved from http://www.liga.net/opinion/281816_nezamechennaya-novost-v-kongresse-ssha-gotovyat-syurpriz-dlya-kremlya.htm (in Rus.).

23. Politico: company ExxonMobil helped to block Act STAND for Ukraine. Retrieved from http://censor.net.ua/news/422102/na_podderjku_ukrainy_v_kongresse-ssha_lobbisty_povliyat_ne_smogut_chalyyi (in Rus.).

24. Politico: Key moments from Tillerson's confirmation hearing. Retrieved from <http://www.politico.com/story/2017/01/rex-tillerson-confirmation-hearing-key-moments-233469>

25. Senators promise to codify Russia sanctions if Trump fails to reject «reckless course.» — McCain. Retrieved from http://en.censor.net.ua/news/425285/senators_promise_to_codify_russia_sanctions_if_trump_fails_to_reject_reckless_course_mccain

26. Decisions on bringing «Javelins» to Ukraine is Trump's one, but sanctions against RF Congress may introduce even without President. Retrieved from http://censor.net.ua/news/421894/reshenie_o_peredache_ukraine_djvelinov_ostaetsya_za_trampom_no_sanktsii_protiv_rf_kongress_mojet_vvesti (in Rus.).

27. American senators will introduce legislation today granting to veto possible removing sanctions against RF. Retrieved from http://censor.net.ua/news/426915/amerikanskije_senatory_predstavlyat_segodnya_zakonoproekt_pozvoljajuschiy_nalojit_veto_na_vozmojnoe_snyatie (in Rus.).

28. Patterson, Th.E. (2000). We the People. A Concise Introduction to American Politics. Boston: McGraw Hill.

29. West, W.F. (1995). Controlling the Bureaucracy. Institutional Constraints in Theory and Practice. New York, London: M.E.Sharp, Inc.

30. The head of Democrats in Congress Pelosi demands to investigate the ties of Trump with Russia. Retrieved from http://censor.net.ua/news/426553/glavademokrato_v_kongresse-ssha_pellosi_trebuje_rassledovat_svyazi_trampa_s_rossieyi (in Rus.).

31. Russian special services have gathered compromising materials upon Trump — CNN. Retrieved from http://censor.net.ua/news/422805/rossiyiskije_spetsslujby_sobrali_kompromat_na_trampa_snn (in Rus.).

32. Senate of the USA initiates its own investigation of the topic upon influence of RF on elections of the US President. Retrieved from http://censor.net.ua/news/423254/senat-ssha_nachinaet_sobstvennoe_rassledovanie_temy_vliyaniya_rf_na_vybory_prezidenta-ssha (in Rus.).

33. Christian Lammert. Impeachment is possible. For what Trump may be dismissed from his post. Retrieved from <http://www.ipg-journal.io/intervju/statja/show/impichment-vozmozhen-199/> (in Rus.).

34. The U.S. press corps has addressed an open letter to Trump. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/01/18/7060297/> (in Rus.).

35. «When you shout down or ignore reporter who said something you don't like, you're going to face a unified front.» — US press corps to Trump. Retrieved from http://en.censor.net.ua/news/423851/when_you_shout_down_or_ignore_reporter_who_said_something_you_dont_like youre_going_to_face_a_unified

36. George Soros. Open Society Needs Defending. Retrieved from <https://www.georgesoros.com/essays/open-society-needs-defending/>